

UO‘K (UDK): 37.013:796:378 KBK: 74.267.5

BO‘LAJAK JISMONIY TARBIYA O‘QITUVCHISINING KASBIY-PEDAGOGIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING KONSEPTUAL MODELI

Yaqubov Nazirjon Salijonovich

Andijon davlat pedagogika instituti (PhD) dotsenti

Gmail: yakubov_0101@mail.ru

Saidg‘aniyev Saidaxmad Oybek o‘g‘li

Andijon davlat pedagogika instituti v.b. dotenti.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8623-5079>

Gmail: saidganiyev.s.o1504@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19427904>

Аннотация

Mazkur maqolada bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligini takomillashtirishning konseptual modeli ilmiy asosda ishlab chiqilgan va tahlil qilingan. Model to‘rt komponent – nazariy-metodologik asos, metodik-texnologik kompetensiya, amaliy-tajribaviy tayyorgarlik hamda reflektiv-rivojlanish komponentlaridan iborat bo‘lib, ular o‘zaro integratsiyalashgan holda yagona tizimni tashkil etadi. Tadqiqotda metodik kompetensiyaning markaziy o‘rni, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning jismoniy tarbiya ta’limidagi ahamiyati hamda estetik tarbiyaning integrativ roli asoslab berilgan. Shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda refleksiya va amaliy tajribaning ahamiyati yoritilgan.

Калит so‘zlar: jismoniy tarbiya, kasbiy tayyorgarlik, metodik kompetensiya, pedagogik texnologiyalar, refleksiya, integratsiya, innovatsiya, estetik tarbiya.

Аннотация

В данной статье разработана и научно обоснована концептуальная модель совершенствования профессионально-педагогической подготовки будущих учителей физической культуры. Модель включает четыре взаимосвязанных компонента: теоретико-методологическую основу, методико-технологическую компетенцию, практико-опытную подготовку и рефлексивно-развивающий компонент. В исследовании обоснована ключевая роль методической компетенции, значимость современных педагогических технологий в обучении физической культуре, а также интегративная функция эстетического воспитания. Особое внимание уделено роли педагогической рефлексии и практического опыта в развитии профессиональной компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: физическая культура, профессиональная подготовка, методическая компетенция, педагогические технологии, рефлексия, интеграция, инновации, эстетическое воспитание.

Abstract

This article presents a scientifically grounded conceptual model for improving the professional and pedagogical training of future physical education teachers. The model consists of four interrelated components: theoretical and methodological foundation, methodological and technological competence, practical-experiential training, and reflective-developmental component. The study substantiates the central role of methodological competence, highlights the importance of modern pedagogical technologies in physical education, and emphasizes the

integrative role of aesthetic education. Particular attention is paid to the significance of pedagogical reflection and practical experience in the development of professional competence of future teachers.

Keywords: physical education, professional training, methodological competence, pedagogical technologies, reflection, integration, innovation, aesthetic education.

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimida jismoniy tarbiya o’qituvchisining kasbiy-pedagogik tayyorgarligiga qo’yilayotgan talablar tubdan o’zgarib bormoqda. Global ta’lim makoniga integratsiya jarayonlari, kompetensiyaviy yondashuvning keng joriy etilishi hamda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi pedagog kadrlarning tayyorgarlik darajasini yangi bosqichga olib chiqishni taqozo etmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, bo’lajak jismoniy tarbiya o’qituvchisining kasbiy-pedagogik tayyorgarligini tizimli va ilmiy asoslangan model orqali takomillashtirish dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo’ladi.

Asosiy qism

Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning konseptual modeli

Taklif etilayotgan konseptual model to’rt asosiy komponentdan iborat bo’lib, ular o’zaro uzviy bog’langan hamda ketma-ket rivojlanadigan tizimni tashkil etadi.

1. Nazariy-metodologik asos

Mazkur komponent bo’lajak o’qituvchining jismoniy tarbiya nazariyasi, pedagogika, psixologiya va sport fanlari bo’yicha fundamental bilimlarini qamrab oladi.

Ta’lim mazmunini loyihalash metodologiyasiga ko’ra, nazariy bilimlar barcha pedagogik faoliyatning ilmiy asosi bo’lib xizmat qiladi [1]. Ushbu komponentda sog’lom turmush tarzi falsafasi, estetik tarbiya asoslari va integratsiyalashgan ta’lim tamoyillari nazariy jihatdan yoritiladi.

2. Metodik-texnologik kompetensiya

Mazkur komponent modelning markaziy o’zagini tashkil etadi. U quyidagi kasbiy layoqatlarni shakllantirishga xizmat qiladi:

- o’qitish jarayonini ilmiy asosda loyihalash;
- zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo’llash;
- interaktiv, raqamli va masofaviy ta’lim vositalaridan foydalanish;
- integratsiyalashgan yondashuvni amalga oshirish;
- differensial o’qitishni tashkil etish.

Metodik kompetensiya faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmay, real pedagogik vaziyatlarda amaliy qo’llanish darajasida shakllanishi zarur [2].

3. Amaliy-tajribaviy tayyorgarlik

Ushbu komponent pedagogik amaliyot va real ta’lim jarayonida orttirilgan tajribani o’z ichiga oladi.

Modelda pedagogik amaliyot metodik qarorlar qabul qilish, pedagogik refleksiya va innovatsion texnologiyalarni sinovdan o’tkazish uchun maxsus tashkil etilgan pedagogik muhit sifatida talqin etiladi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, real pedagogik sharoitlarda faoliyat yuritish bo’lajak o’qituvchining kasbiy kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi [3].

4. Reflektiv-rivojlanish komponenti

Mazkur komponent o’qituvchining o’z kasbiy faoliyatini tahlil qilish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda o’zini rivojlantirish layoqatini shakllantiradi.

U pedagogik refleksiya va o‘z-o‘zini rivojlantirish kompetensiyasiga asoslanadi . Shu bilan birga, tajribaviy o‘qitish nazariyasiga ko‘ra, mazkur jarayon quyidagi tsiklik model asosida amalga oshiriladi: tajriba, refleksiya, kontseptualizatsiya, yangi tajriba [4].

Taklif etilayotgan model bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchisining kasbiy-pedagogik tayyorgarligini yaxlit tizim sifatida ifodalaydi. Uning asosiy farqlovchi jihati – sport natijalariga emas, balki ta’lim samaradorligiga yo‘naltirilganligi, metodik-texnologik kompetensiyaning markaziy o‘rinda ekanligi va estetik tarbiyaning integrativ element sifatida barcha komponentlarga singdirilganligidadir.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar muammosi

Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikni takomillashtirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o‘rni alohida ahamiyatga ega. Zamonaviy ta’lim jarayonida texnologik yondashuvlarning jadal rivojlanishi jismoniy tarbiya sohasida ham sezilarli o‘zgarishlarni talab etmoqda [5].

Biroq, amaliy holat shuni ko‘rsatadiki, jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini tayyorlash tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalar hali yetarli darajada tizimli joriy etilmagan. Bu esa ta’lim samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Xulosa

Bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchisining kasbiy-pedagogik tayyorgarligini takomillashtirish konseptual modeli ta’lim jarayonini tizimli tashkil etishga xizmat qiladi. Modelning joriy etilishi metodik kompetensiyaning rivojlanishini ta’minlaydi, pedagogik faoliyat samaradorligini oshiradi va o‘qituvchining uzluksiz kasbiy rivojlanishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jo‘rayev R.X. Ta’lim mazmunini loyihalash metodologiyasi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2012. – 256 b.
2. Muslimov N.A. Kasbiy kompetentlik va pedagogik faoliyat asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 320 b.
3. Capella-Peris C., Gil-Gómez J., Martí-Puig M. Analysis of Service-Learning in Physical Education Teacher Education: A Systematic Review. – International Journal of Environmental Research and Public Health, 2020. – Vol. 17(3). – Article 709.
4. Kolb D.A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1984. – 256 p.
5. Holman D., Pavlica K., Thorpe R. Rethinking Kolb’s Theory of Experiential Learning in Management Education. – Management Learning, 1997. – Vol. 28(2). – P. 135–148.